Pla Barcelona Ciència de l'Eixample

Districte de l'Eixample, Ajuntament de Barcelona

Consell Plenari del 7 juliol de de 2022

ÍNDEX

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats....1
La Ciència a Barcelona i als seus Districtes....3
Objectius i continguts del Pla....5
El Pla Barcelona Ciència de l'Eixample....6
A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte....6
B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica....7
C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques....8
D. Ciència, art, innovació i societat....9
Calendari....10
Pressupost....11

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats

Ens trobem davant d'un context social marcat, especialment, per les conseqüències causades per la Covid-19. Un context d'incertesa que ha afectat el nostre dia a dia, de manera col·lectiva, i a nivells que la majoria de nosaltres mai hauríem imaginat. La societat actual es troba davant d'una responsabilitat col·lectiva i solidària per reconstruir molts dels aspectes que la pandèmia ha capgirat, bastir una realitat que entengui el futur que vindrà i que estigui preparada per afrontar els reptes que tenim al davant posant al centre a les persones.

En aquest context, les ciutats actuals adopten un paper especialment rellevant, ja que és on es desenvolupa la major quantitat d'interaccions socials i humanes, i on habita més de la meitat de la població mundial. També és en el context de les ciutats on apareixen els reptes urbans complexos als quals hem de fer front a dia d'avui: l'emergència climàtica, la densitat de població i el benestar social, la gestió de l'espai públic o l'habitatge, la mobilitat sostenible de persones i productes, tant a nivell local com internacional, o un envelliment actiu i de qualitat. Alhora, altres qüestions com la igualtat entre homes i dones, els nous models productius o l'alimentació sostenible requereixen també un rol actiu de les ciutats per a fer-les possibles.

Com a institucions públiques hem d'aportar les eines que permetin aprendre a viure en la incertesa del present i afrontar els reptes globals que se'ns presenten. Eines que ens expliqui el món que ens envolta i ens aportin solucions innovadores, prioritzant el benestar de les persones i la cura del planeta. I la ciència és una d'elles.

La ciència, però, no sempre ha format part del dia a dia de la ciutadania. Si bé és cert que les ciutats han sigut l'espai físic on s'han establert els centres de recerca i les universitats, la generació del coneixement científic no sempre ha sabut generar diàleg entre el món acadèmic i la població, creant a voltes un mur invisible d'incomprensió bidireccional entre el context urbà i el desenvolupament científic del coneixement. La construcció d'una política municipal de ciència és un intent d'acabar amb aquest mur, intentant crear espais d'intercanvi entre la ciutadania i la recerca per tal de fer ampliar i democratitzar el debat científic i acadèmic, d'impulsar la competitivitat del nostre teixit comercial i empresarial a partir d'un nou model econòmic, mantenir i augmentar l'oferta laboral de qualitat, millorar el benestar social als diferents cicles de la vida, i garantir la sostenibilitat ecològica de la nostra ciutat.

Ens cal una política científica de proximitat, que posi en marxa una potent plataforma de divulgació i intercanvi d'idees, que permeti parlar de ciència ciutadana i de promoció del coneixement a totes les edats. Una política que es vinculi i generi complicitats amb les polítiques culturals i educatives, d'innovació econòmica i social, d'urbanisme i emergència climàtica, i de mobilitat o d'envelliment, entre moltes d'altres. Una política de ciència que aprofiti les potencialitats de la pluralitat d'enfocaments propis de les ciències exactes, experimentals i tecnològiques, de les ciències de la vida i la salut, i de les ciències socials i les humanitats. Totes presents a la ciutat, amb una àmplia xarxa de centres de recerca consolidats i amb persones expertes reconegudes internacionalment.

Una política de ciència de proximitat que acompanyi i sumi amb les iniciatives ciutadanes i professionals que han generat, i segueixen generant, espais de diàleg i intercanvi de

coneixement científic a la nostra ciutat. Una riquesa de pràctiques ja en funcionament, que han demostrat el seu èxit i a les quals hem de reconèixer un esforç constant i perenne per generar aquests espais de trobada entre el món científic, universitari i la ciutadania.

Per tot això, des de la convicció que la política municipal de ciència i universitats necessita una traducció concreta a cadascun dels districtes i barris d'aquesta ciutat, per tal d'apropar-se a les realitats i necessitats diverses, esdevenir un vertader vehicle que apropi la ciència a tots els veïns i veïnes de Barcelona, presentem aquesta Mesura de Govern del Pla Barcelona Ciència de l'Eixample.

La Ciència a Barcelona i als seus Districtes

La ciència és molt present a la ciutat de Barcelona. La trobem als centres de recerca i universitats que poblen els campus repartits per tota la ciutat i la seva àrea metropolitana; la trobem als equipaments de proximitat, amb una programació de divulgació i ciència ciutadana impulsada per centres cívics i biblioteques; la trobem a les aules ambientals, als ateneus de fabricació o a les fàbriques de creació, des de la dimensió ecològica, tecnològica o artística. La ciència està present a la nostra ciutat, i respira amb la intensitat pròpia d'una pràctica del coneixement que ens implica i afecta a tota la ciutadania.

Una mostra d'aquesta realitat la trobem a l'índex 2021 de ciutats científiques de la revista *Nature*[1], que situa Barcelona com la primera ciutat en l'àmbit estatal en producció científica, la quarta de la Unió Europea i la número 42 a nivell mundial. Aquesta posició és fruit de l'excel·lència científica i la qualitat de la recerca que es genera a Barcelona, gràcies a un teixit científic ric en infraestructures, centres de recerca i universitats de primer nivell.

Barcelona compta amb més de 250 equipaments i entitats relacionades amb la ciència. Tant és així, que en podem trobar als deu districtes de la ciutat. Trobem 46 centres de recerca, fundacions i infraestructures científiques; 4 universitats públiques (amb 32 facultats presents a la ciutat), 3 de privades i una de virtual; 30 societats científiques i una cinquantena d'entitats o espais de divulgació científica. L'equitat territorial és un dels reptes que enfrontem: mentre el Districte de Les Corts acumula gairebé un centenar d'aquests equipaments i entitats, Sants-Montjuïc, Gràcia, Nou Barris o Sant Andreu no arriben a la desena cadascú. Un repte que la territorialització de les polítiques de ciència i universitat abordarà.

A nivell temàtic, i agafant els Districtes com a elements d'organització territorial, Barcelona ens dibuixa un mapa interessant: podem localitzar l'àmbit més acadèmic i de recerca teòrica a Les Corts i a Sant Martí; a Ciutat Vella, l'Eixample i Horta-Guinardó trobem tres pols bategant amb R+D a nivell sanitari i bio innovador; i un teixit divulgador i patrimonial de la ciència repartit entre els barris de Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí, l'Eixample i Ciutat Vella.

En els últims tres anys, a més, des de l'Ajuntament de Barcelona, i gràcies a l'impuls del Pla Barcelona Ciència 2020-2023, s'ha consolidat el programa de ciència creat l'any 2007 amb l'objectiu de crear una política de Ciència de major abast i amb una estructura pròpia. En aquests tres anys, s'han ampliat les accions vinculades a la ciència i la recerca, s'han establert diferents línies de suport a la recerca de reptes urbans i s'ha millorat la interlocució entre l'Ajuntament i l'ecosistema científic perquè els actors científics de la ciutat se sumin a la recerca de solucions innovadores, justes i disruptives per als reptes urbans que afronta Barcelona, respostes que en la majoria d'ocasions neixen d'una recerca científica d'avantguarda i compromesa amb l'entorn i les necessitats socials de la ciutadania. En aquest sentit entre el 2019 i el 2021, les convocatòries impulsades a partir del Pla Barcelona Ciència han finançat 40 projectes de recerca amb una xifra que supera els 4 milions d'euros (4.318.475 €).

[1] Nature Index 2021 Science Cities: https://www.natureindex.com/supplements/nature-index-2021-science-cities/tables/overall

Però la ciència no només es troba en els campus de recerca. La ciutat compta amb un desplegament d'activitats de comunicació i divulgació científica amb l'objectiu de democratitzar el coneixement entre la ciutadania. Des de Barcelona Ciència i Universitats es desplega una programació de cultura científica que troba els seus màxims exponents en la Biennal Ciutat i Ciència, que el 2021 va celebrar la seva segona edició, i la Festa de la Ciència, que encara ja la seva quinzena edició. En l'àmbit educatiu, són especialment rellevants l'EscoLab, que posa la ciència a l'abast dels centres educatius de la ciutat, o el programa Prometeus, que dona suport a estudiants de barris vulnerables per garantir l'equitat en l'accés universal a la universitat. També cal destacar la programació d'art i ciència que vol relacionar la pràctica del coneixement científic i els processos de creació artística, generant vincles entre els seus respectius entorns i els actors que els componen. D'altra banda, impulsem iniciatives per compartir i reflexionar envers el coneixement científic i, fins i tot, generar aquest coneixement gràcies als diferents projectes de ciència ciutadana que es treballen des de l'Oficina de Ciència Ciutadana.

Poder arribar a la ciutadania requereix de complicitats entre institucions, equipaments i els veïns i veïnes per tal de conèixer l'entorn i les potencialitats del territori. És per això que l'estratègia de ciutat té en els equipaments de proximitat una de les fortaleses més interesants. La xarxa de centre cívics i les activitats de divulgació científica que impulsen, la xarxa de Biblioteques de Barcelona amb programes com el Visions de Ciència, els ateneus de fabricació i les aules ambientals situades a cada districte o equipaments on es promociona la interacció de l'art i la ciència com les Fàbriques de Creació o la Fundació Julio Muñoz i Ramonet. Un entramat d'equipaments públics que permeten viure i entendre la ciència amb la proximitat que requereix una visió democràtica i que posi a la ciutadania en primer pla.

Ara toca consolidar aquest diàleg entre el món científic i la ciutadania, construir espais de democratització del coneixement on el veïnat sigui protagonista del coneixement científic i participi tant de la seva creació, com del gaudi i l'enriquiment cultural que significa la seva comprensió. Així doncs, presentem una Mesura de Govern que situï la ciència al centre de les iniciatives que es promouen des del Districte, consolidant i fent créixer les pràctiques ja existents i integrant-les a la programació que s'impulsa des dels centres i equipaments presents al territori.

Objectius i continguts del Pla

El Pla Barcelona Ciència 2020-2023 ha aportat a la ciutat un full de ruta que ja s'ha començat a desplegar. S'han impulsat iniciatives en el camp de la recerca, amb la convocatòria dels Premis a Recerca Científica Jove a Reptes Urbans, el Barcelona CaixaResearch Living Lab o la convocatòria de subvencions extraordinàries de Recerca i Innovació; s'ha consolidat l'aposta per la Biennal Ciutat i Ciència, amb la realització de la seva segona edició el passat juny de 2021; s'ha impulsat el Premi Europeu Barcelona Ciència Hipàtia en la seva segona i tercera edició; s'ha promogut l'adquisició de residències per a universitaris i personal de recerca; s'ha ideat un pla de doctorats industrials per a serveis i àrees municipals; i s'ha iniciat el projecte que ha de transformar la Fundació Julio Muñoz i Ramonet en un nou centre d'Art i Ciència a la ciutat.

Al Districte de l'Eixample hi conviuen la ciència històrica, la divulgativa i la recerca científica, en un engranat que vertebra el Districte de punta a punta. Trobem mostra del diàleg entre el patrimoni científic i el coneixement d'última generació a l'edifici històric de la Universitat de Barcelona i les facultats allà presents, o a l'Hospital Clínic -amb el seu centre de recerca i l'Institut de Salut Global de Barcelona-, que combinen l'assistència i aplicació del coneixement mèdic amb la recerca científica en el camp de la Salut. I si parlem de cultura científica, hem de destacar la Biblioteca de la Sagrada Família, especialitzada en ciència i amb una programació estable en aquest camp, o els centres cívics d'Urgell i Casa Golferichs, amb cicles de xerrades i altres activitats que tenen la divulgació científica com a protagonista.

Els objectius generals d'aquesta Mesura de Govern són, per una banda, visibilitzar les activitats que es realitzen en aquests equipaments culturals i científics i entendre la riquesa de recerca i coneixement que tenim al Districte de l'Eixample. En un segon nivell, es vol generar una xarxa de coordinació entre els diferents pols científics, per tal d'apropar aquests equipaments i la seva riquesa a la ciutadania del Districte, ja sigui a través d'equipaments culturals o centres educatius, amb la idea de democratitzar i fer accessible el coneixement ja present al territori. Tots els objectius alineats amb les noves polítiques municipals de ciència i universitats, i que alhora consoliden la idea de "Barcelona, ciutat de ciència" en l'imaginari col·lectiu del Districte.

El Pla Barcelona Ciència de l'Eixample

A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte

L'Eixample compta amb un entramat científic present al territori. Els objectius i accions que continuen venen a entendre i visibilitzar millor aquest teixit, alhora que incrementar la coordinació entre els equipaments científics presents al Districte.

El teixit científic del Districte

1. Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmics presents al Districte de l'Eixample.
    a. Identificar, en coordinació amb el Departament de Ciència i Universitats, els equipaments científics, acadèmics i de divulgació de l'Eixample.
    b. Mantenir actualitzat el mapa d'equipaments científics del Districte a la web de Barcelona Ciència.
2. Impulsar la taula de coordinació d'equipaments científics del Districte de l'Eixample.
    a. Estudiar la viabilitat d'un espai de coordinació entre els diferents actors científics del Districte.
    b. Convocar la taula d'equipaments científics periòdicament, amb el suport del Departament de Ciència i Universitats.

La dimensió ciutat

3. Coordinar-se amb el Departament de Ciència i Universitats i l'estratègia de polítiques municipals de ciència i universitats impulsades des del mateix.
    a. Generar espais de diàleg bilateral entre el Districte i l'àmbit de ciència i universitats a diferents nivells.
    b. Impregnar el Districte de l'Eixample del desplegament del Pla Barcelona Ciència 2020-2023.
4. Coordinar-se amb altres Districtes de la ciutat amb objectius alineats.
5. Coordinar-se amb els plans i estratègies presents a la ciutat que contenen la ciència com un dels eixos del seu desplegament.
    a. Identificar i impulsar projectes científics del Pla Clima de Barcelona situats al Districte de l'Eixample.

B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica

La importància en la democratització del coneixement passa perquè la ciutadania sigui protagonista activa del propi procés de recerca, ja sigui en la seva etapa de creació del coneixement com en la divulgació dels seus resultats.

6. Impulsar els projectes de Ciència Ciutadana al Districte des dels equipaments de proximitat, des dels centres educatius i des de la iniciativa ciutadana.
7. Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica.
    a. Donar suport a les edicions de la Festa de la Ciència que es realitzin al Districte, sumant a entitats de l'Eixample i altres col·lectius interessats en la ciència.
    b. Programar activitats en el marc de les diferents edicions de la Biennal Ciutat i Ciència.
8. Impulsar les activitats de divulgació científica dels equipaments del Districte.
    a. Establir espais de diàlegs entre equipaments de proximitat i els centres de recerca presents al Districte, per construir col·laboracions on els segons puguin utilitzar els espais dels primers per explicar resultats de la seva recerca.
    b. Establir aliances entre els diferents equipaments de cultura de proximitat del Districte per impulsar cicles coordinats de divulgació científica.
    c. Promoure una línia de divulgació científica en les programacions dels equipament del Districte: biblioteques, centres cívics, casals de barri...
9. La Biblioteca Sagrada Família – Josep M. Ainaud de Lasarte, un exemple a potenciar.
    a. Donar suport a la línia de ciència impulsada per la Biblioteca Sagrada Família.
    b. Recolzar la biblioteca de la Sagrada Família com a centre de referència de divulgació científica de proximitat a nivell de ciutat.
10. Aprofitant l'experiència d'èxit dels cicles de xerrades del centre cívic Casa Golferichs, i de les activitats de divulgació del CC Urgell en relació amb la ciència, impulsar un cicle conjunt amb la resta de centres cívics.
11. Incorporar propostes de coneixement i pràctica científica en l'oferta formativa estable dels sis centres cívics del districte.
12. Iniciar la col·laboració amb el centre de recerca BIST (Barcelona Institute of Science and Technology) per a replicar la seva aportació científica a l'Institut Angeleta Ferrer a altres instituts de l'Eixample.

13. Donar suport i col·laborar en el desenvolupament del projecte VISITMOB que té com a objecte analitzar la mobilitat de la població visitant i turista a Barcelona i avaluar el seu impacte en la qualitat de vida de la població resident després de la COVID-19. Per aconseguir-ho, es plantegen tres objectius:

    a. Mesurar i caracteritzar la mobilitat de la població visitant a la ciutat de Barcelona en el context de la pandèmia de la COVID-19
    b. Identificar l'efecte dels fluxos de població visitant en la qualitat de vida de les persones residents a Barcelona
    c. Analitzar els efectes en la mobilitat de la població visitant de les mesures de gestió de la mobilitat i l'espai públic recentment implementades a Barcelona

d. Identificar els reptes emergents per a la planificació d'una mobilitat social i ambientalment més sostenible i proposar instruments que permetin donar una resposta eficient.

14. Donar suport al desenvolupament a l'Eixample del projecte liderat perDigital Future Society, programa de la Mobile World Capital Barcelona (MWCapital), i l'Ajuntament de Barcelona, a través del Comissionat de l'Agenda 2030, el Districte de l'Eixample i la regidoria de Turisme i Indústries Creatives, per avançar cap a un turisme sostenible a través del projecte que incorpora una l'eina digital innovadora, Affluencies, que permetrà millorar la sostenibilitat de l'activitat turística a la ciutat i reduir-ne les externalitats.

C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques

La recerca científica des de la base és un element clau per al desenvolupament científic de la ciutat. Si volem garantir, a més, un accés universal al coneixement i una generació de vocacions científiques al Districte, donat que les competències pedagògiques i de currículum les té el Consorci d'Educació, s'ha de comptar amb la seva col·laboració per impulsar les diferents iniciatives d'àmbit científic que promouen per als centres educatius a través del Centre de Recursos Pedagògics de l'Eixample.

15. Coordinar-se amb el Consorci d'Educació de Barcelona per difondre i incrementar la presència de projectes STEAM als centres educatius de l'Eixample.
16. Donar a conèixer el projecte STEAM de l'institut Angeleta Ferrer com a cas únic a Barcelona, en coordinació amb el Consorci d'Educació.
17. Acompanyar el Centre de Recursos Pedagògics del Districte per donar a conèixer els diferents projectes de divulgació científica als centres educatius del Districte.
18. Fer difusió de l'acompanyament que fa el Centre de Recursos Pedagògics perquè les direccions dels centres educatius incorporin el vessant científic en els seus projectes educatius.
19. Coordinar-se amb el Centre de Recursos Pedagògics del districte per donar a conèixer els Plans de Formació de Centre i les formacions d'àmbit científic adreçades als centres.
20. Fer difusió de la Convocatòria Unificada de Programes, especialment dels programes de ciència i sostenibilitat.
21. En el marc del posicionament de l'Eixample en divulgació científica, posar en valor aquelles activitats que es desenvolupen als centres educatius del districte relacionades amb la ciència, impulsades des del Consorci d'Educació i el Centre de Recursos Pedagògics:
    - Mostra de recerca
    - Petits talents científics
    - Ciència ciutadana a les escoles
    - Congrés de ciència-Barcelona aprèn ciència
    - Festa de la ciència
22. Difondre conjuntament amb Barcelona Ciència les activitats científiques del projecte EscoLab als centres del Districte de l'Eixample.

23. Fer difusió del programa d'activitats educatives de l'Aula Ambiental de la Sagrada Família adreçades a totes les etapes educatives (infantil, primària, secundària, batxillerat, cicles formatius i educació especial).
24. Oferir als casals infantils del districte les activitats de l'Aula Ambiental que tracten temes de ciència i sostenibilitat, per exemple:
    a. Coincidint amb el dia internacional dels Drets dels Infants, el 20 de novembre, es programa un espectacle de planetes curiosos.
    b. Activitats de renaturalització de la ciutat (enverdir el casal, descobrir l'hort, hotel d'insectes, etcètera).

D. Ciència, art, innovació i societat

Com ja s'ha comentat en la introducció, establir espais d'interacció entre diferents pràctiques del coneixement com poden ser la ciència, l'art o la innovació són elements claus en les noves polítiques de ciència i universitats.

25. Aprofitar el pol que significa l'Hospital Clínic per implicar el teixit de centres de salut del Districte per involucrar la societat en la ciència.
26. Recolzar i impulsar iniciatives que busquin la interacció entre l'Art i la Ciència
    a. Animar altres col·lectius (tant culturals com científics) a sumar-se a iniciatives d'art i ciència.
27. Impulsar la connexió entre la ciutadania i el vessant científic dels projectes i els equipaments d'innovació i medi ambient de l'Eixample.
28. Reforçar el vessant científic de l'aula ambiental de la Sagrada Família.
    a. Difondre l'activitat de l'Observatori ciutadà de papallones urbanes: per donar a conèixer aquesta xarxa col·laborativa de voluntaris on s'implica a la ciutadania a fer de científic (recollir dades a la natura, reconèixer espècies,...)
    b. Promocionar i afavorir la utilització en els mercats de pagès de la cuina solar
    c. Donar suport als equipaments i entitats del districte en l'organització d'activitats de promoció dels dies internacionals de:
        - Dia mundial de l'aigua
        - Dia mundial del clima
        - Setmana de la natura
        - Setmana de la sostenibilitat
        - Setmana de l'energia
        - Setmana de la mobilitat sostenible
        - Dia internacional de la dona i la nena a la ciència
        - Dia internacional de la dona a l'enginyeria

Calendari

	2022						2023											
	jul	ago	set	oct	nov	des	gen	feb	març	abril	maig	juny	jul	ago	set	oct	nov	des
A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte																		
Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmic presents al districte																		
Impulsar la taula de coordinació d'equipaments científics del districte																		
Coordinar-se amb el Dep.de Ciència i Universitat																		
Coordinar-se amb altres districtes amb objectius alineats																		
B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica																		
Impulsar els projectes de ciència ciutadana al districte																		
Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica																		
Impulsar les activitats de divulgació científica dels equipaments del districte																		
Promoure la divulgació científica en els equipaments del districte																		
Incorporar als sis centres cívics activitats formatives de caire científic																		
C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques																		
Col·laborar amb el Consorci d'Educació																		
Impulsar les iniciatives d'àmbit científic que promou el Consorci a través del CRP																		
Donar a conèixer el projecte STEAM de l'institut Angeleta Ferrer																		
Fer difusió de la Convocatòria Unificada de Programes, especialment dels programes de ciència i sostenibilitat																		
Fer difusió del programa d'activitats educatives de l'Aula Ambiental de la Sagrada Família																		
D. Ciència, art, innovació i societat																		
Recolzar i impulsar iniciatives que busquin la interacció entre l'Art i la Ciència																		
Reforçar el vessant científic de l'Aula Ambiental de la Sagrada Família																		

Pressupost*

Concepte	Pressupost 2022	Pressupost 2023
A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte		
B. Fem ciència als barris: ciència ciutadana,divulgació i cultura científica		
- Impulsar les activitats de divulgació científica dels equipaments del Districte:		
Biblioteques	1.780 €	1.800€
Centres Cívics	1.840 €	2.500€
- Incorporar propostes de coneixement i pràctica científica en l'oferta formativa estable dels sis centres cívics del districte.	4.000 €	6.000€
C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques		
D. Ciència, art, innovació i societat		
-Reforçar el vessant científic de l'aula ambiental de la Sagrada Família.	600€	1.000€
Total	8.220€	11.300€

*No es tracta d'un pressupost de nova creació, es tracta del pressupost ja destinat a aquestes accions des dels diferents projectes i equipaments.

**En aquest pressupost no estan incloses les partides de ciutat dedicades a projectes que es desenvolupen al districte, com el VISITMOB.